

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КРИВОРІЗЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет іноземних мов

Кафедра німецької мови і літератури з методикою викладання

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри Карпюк В. А.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 2024 р.

« ____ » _____ 2024 р.

**ЗАСТОСУВАННЯ НАВИЧОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ
ЯК ЗАСОБУ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ
В ГОВОРІННІ І ПИСЬМІ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ**

Кваліфікаційна робота студентки
групи НАФм-23
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова та зарубіжна література (німецька))
Тищенко Валерії Костянтинівни

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри німецької мови і
літератури з методикою викладання
Карпюк В. А.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

Члени ЕК _____

Кривий Ріг-2024

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Тищенко Валерія Костянтинівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ВИСВІТЛЕННЯ ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНЦІЯ В ГОВОРІННІ», «КОМПЕТЕНЦІЯ У ПИСЬМІ» ТА «КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ	7
1.1 Сутність понять «компетенція в говорінні», «компетенція у письмі»	7
1.2 Сутність поняття «креативне мислення»	18
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАВИЧОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ В УДОСКОНАЛЕННІ КОМПЕТЕНЦІЙ В ГОВОРІННІ І ПИСЬМІ	31
2.1. Особливості використання навичок креативного мислення на уроках німецької мови.....	31
2.2 Система вправ для удосконалення компетенції у говорінні та письмі через навички креативного мислення на уроках німецької мови	38
Висновки до розділу 2	49
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

ВСТУП

У сучасному навчальному процесі, зокрема на уроках іноземних мов, важливим аспектом є розвиток не тільки мовних навичок, а й креативного мислення учнів. Останнє відіграє ключову роль у формуванні компетенції у говорінні та письмі, оскільки дозволяє учням виходити за межі стандартних мовних конструкцій, створюючи нові ідеї, нестандартні рішення та оригінальні висловлювання. Використання методик, що стимулюють розвиток креативного мислення, сприяє не тільки підвищенню мовної грамотності, але й формуванню критичного підходу до мовлення, здатності до самовираження та ефективної комунікації.

Багато вчених вивчали застосування креативного мислення в контексті застосування його для вивчення іноземної мови. Серед них варто відзначити А. Бабака та В. Ворожбіта-Горбатюка, І. Дроздова, Дж. Гілфорд, Дж. Хедфілд, Р. Браун, Р. Янкової та Т. Колегарової та інші.

Актуальність дослідження полягає в тому, що розвиток комунікативних навичок учнів є одним із головних завдань сучасної мовної освіти. У зв'язку з глобалізацією та зростаючою потребою в міжкультурній комунікації, володіння іноземною мовою набуває важливості для учнів, як у навчальній, так і в професійній діяльності. Зокрема, навчання німецької мови вимагає інтеграції не лише традиційних методів, а й нових підходів, серед яких креативне мислення займає важливе місце.

Креативне мислення дозволяє учням не лише ефективно розв'язувати мовні завдання, а й активно застосовувати мовні конструкції у нових контекстах. Це сприяє розвитку самостійності, покращенню якості мовлення і письма, а також підвищує мотивацію до навчання. В умовах сучасного навчального процесу, коли традиційні методи не завжди є достатньо ефективними, важливо запроваджувати такі підходи, що активізують учнівську діяльність і сприяють розвитку творчих здібностей.

Таким чином, дослідження застосування навичок креативного мислення на уроках німецької мови є важливим кроком у вдосконаленні методів навчання і підвищенні мовної компетенції учнів.

Метою даної кваліфікаційної роботи є застосування навичок креативного мислення здобувачів освіти на уроках німецької мови як засобу удосконалення компетенції в говорінні і письмі.

Відповідно до поставленої мети були сформовані наступні **завдання**:

1. опрацювати науково-методичну літературу з теми дослідження;
2. з'ясувати і розкрити сутність понять «компетенція у говорінні», «компетенція у письмі», «креативне мислення» ;
3. розглянути підходи щодо застосування навичок креативного мислення як засобу удосконалення компетенцій в говорінні і письмі;
4. розробити і проаналізувати систему вправ щодо використання креативного мислення задля удосконалення компетенції в говорінні і письмі на уроках німецької мови

Об'єктом дослідження є компетенція у говорінні і письмі на уроках німецької мови.

Предметом дослідження є особливості використання навичок креативного мислення як засобу удосконалення компетенції у говорінні і письмі.

Задля досягнення поставленої мети та вирішення задач нами були використані наступні теоретичні **методи дослідження**:

- критичний аналіз наукової літератури, присвяченої проблемі дослідження компетенції у говорінні і письмі (висвітлення основних теоретичних понять з теми дослідження), синтез (узагальнення теоретичних відомостей про удосконалення компетенції у говорінні і письмі за допомогою креативного мислення);
- метод аналізу словникових дефініцій;
- метод узагальнення та систематизації досліджуваного матеріалу й отриманих результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що фактичний матеріал може бути використаний у навчальному процесі з іноземної мови.

Наукове дослідження було апробоване у вигляді публікації тез на VII Всеукраїнській студентській конференції «Експериментальні та теоретичні дослідження в контексті сучасної науки (2024 р.) («Креативність та креативне мислення: від загальної дефініції до конкретних аспектів і практичного застосування»).

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, який налічує 41 найменування. Загальний обсяг роботи складає 58 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ВИСВІТЛЕННЯ ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНЦІЯ В ГОВОРІННІ», «КОМПЕТЕНЦІЯ У ПИСЬМІ» ТА «КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ»

1.1 Сутність понять «компетенція в говорінні», «компетенція у письмі»

Формування компетенції в говорінні та письмі є ключовим аспектом мовного розвитку особистості, що забезпечує ефективну комунікацію та успішну соціальну взаємодію. Ці дві навички, тісно пов'язані між собою, відіграють важливу роль у житті людини, адже вони впливають на здатність висловлювати свої думки, ідеї, емоції, а також сприймати інформацію та взаємодіяти з іншими.

Варто зазначити, що в англійській мові застосовується також слово «competency» (мн. competencies), яке має ті самі значення, що й «competence». Крім того, аналіз етимологічної інформації тлумачного словника доводить, що саме «competency» походить від латинського *competentia*, а це означає, що його потрібно перекладати як «компетенція».

Щоб глибше зрозуміти природу цих понять, звернемося до енциклопедичних джерел і словників, які розкривають їх багатогранність і неоднозначність. Тлумачні словники англійської мови трактують це поняття як відповідність, достатність, вміння виконувати певну роботу, завдання та обов'язок; розумові здібності або загальні вміння і навички, властивість за значенням «компетентний». За великим тлумачним словником сучасної української мови: компетентність – наявність достатнього рівня знань, навичок і досвіду для ефективного виконання завдань у певній галузі або сфері

діяльності. Компетенція – гарна обізнаність із чим-небудь; коло повноважень певної організації або особи [4, с. 445].

В «Енциклопедії освіти» визначено, що компетенції являють собою зовнішньо визначену соціальну норму (вимогу), що передбачає певний рівень освітньої підготовки учня, необхідний для його успішної діяльності в певній сфері. Це результат, що отримує соціальне закріплення. Важливою рисою компетенції є її специфічний предметний або загальнопредметний характер, що дозволяє виділяти пріоритетні напрямки для формування, такі як освітні галузі, навчальні предмети та змістові лінії [8]. Натомість компетентність, як результат набуття компетенцій, відрізняється тим, що включає особистісну характеристику людини, її ставлення до діяльності.

На думку В. Калініна, компетентність є більш широке поняття, яке характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття необхідних компетенцій, що складають мету професійної підготовки фахівця [11, с. 8].

З ним не погоджується М. Головань, стверджуючи, що поняття «компетенції» пов'язане зі змістом сфери діяльності, а «компетентність» завжди стосується особи, характеризує її здатність якісно виконувати певну роботу. Ці поняття «знаходяться у різних площинах» [8, с. 230].

Науковець О. Кучай зазначає, що компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що охоплює його особисте ставлення до неї та предмета діяльності. Дослідник наголошує, що хоча поняття компетентність і компетенція розмежовані у визначенні, однак сукупно вони відображають цілісність і збірну, інтеграційну суть як результату освіти, так і результату діяльності людини [12, с. 45].

За думкою Н. Нагорної, така плутанина виникла через некоректний переклад рекомендацій Ради Європи, коли англійське слово «competency» було помилково перекладено як «компетенція» через їхнє фонетичне співзвуччя. Це спричинено тим, що в українській мові є два еквіваленти — «компетенція» та «компетентність», тоді як англійське «competency» покриває обидва значення

[11, с. 266]. Н.В. Бібік також вбачає причину у некоректному перекладі з іноземної мови: «запозичення термінів із зарубіжних джерел через неточності в перекладі спричинило багато плутанини у розумінні понять, які не є новими для української термінологічної традиції та педагогічної практики» [1, с. 46].

Дослідник С. Лейко, під компетенцією слід розуміти певну сферу, коло діяльності, наперед визначену систему питань щодо яких особистість повинна бути добре обізнана, тобто володіти певним набором знань, умінь, навичок та власного до них ставлення. Компетентність – якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок вміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями, у прийнятті адекватних рішень нагальної проблеми [13, с. 133]

Отже, компетенція — це певні навички особи ефективно виконувати певні дії або завдання, що ґрунтується на знаннях, уміннях, а також на особистісних якостях. Вона включає в себе не лише теоретичні знання, а й практичні навички, які необхідні для успішного виконання завдань у конкретних контекстах. Формування компетенції у говорінні і письмі передбачає розвиток навичок спілкування, які є критично важливими в багатьох сферах життя.

Розрізняючи поняття «компетенція» та «компетентність», необхідно підкреслити важливість їх чіткого відмежування. Компетенція визначається як сукупність вимог, встановлених певною організацією, установою чи державою, що стосуються знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання професійної діяльності у конкретній сфері. Компетентність, у свою чергу, є надбанням індивіда та визначає якісний рівень засвоєних знань і навичок, а також здатність ефективно їх застосовувати в реальних умовах на основі особистого досвіду.

Згідно з провідним визначенням Ф. Вейнерта, компетенція представляє собою «здібності та навички, доступні особам або набуті ними для вирішення певних проблем, а також пов'язану з ними мотиваційну, волюву та соціальну готовність і здатність вирішувати проблеми різними способами. вміти успішно

та відповідально використовувати ситуації". Компетенцію можна описати, що вона формулює суспільно бажані освітні цілі. Варто зазначити, що компетенція – це те, що учні можуть робити практично, однак лише в певні моменти часу. У цьому сенсі можна загалом говорити (без посилання на час чи розвиток) про письменийську компетенцію як про освітню мету, про очікувану у певний момент часу та про реальну, яку учні досягають [39].

Таким чином, компетенція стосується діяльнісної сфери, тоді як компетентність – особистісної сфери, включаючи внутрішні якості та здібності людини. Компетенція напряду пов'язана з компетентністю, оскільки визначає коло питань, з якими індивід повинен бути обізнаний для ефективної роботи.

Інакше кажучи, компетенція є певним набором необхідних знань і навичок, тоді як компетентність відображає якісний рівень їх застосування в процесі практичної діяльності.

Компетентність і компетенція, як основні поняття, охоплюють не лише знання та навички, але й здатність застосовувати їх у різних контекстах. У сфері мовленнєвої діяльності це виявляється в умінні ефективно використовувати мову як засіб комунікації в усіх її формах — як усно, так і письмово. Формування мовної компетентності в говорінні та письмі є невід'ємною частиною розвитку загальної компетентності особистості, оскільки дозволяє не лише правильно і чітко висловлювати думки, але й адекватно реагувати на комунікаційні ситуації в різних сферах життя.

У процесі говоріння реалізуються мовленнєвослуховий та мовленнєворуховий аналізатори. Під час читання активуються мовленнєворуховий, мовленнєвослуховий та зоровий аналізатори, свідченням чого є, наприклад, явище внутрішнього промовляння, розгорнутість якого залежить від проблемності та новизни мисленнєвої та мовленнєвої задачі. Таким чином, у процесі говоріння та читання здійснюється взаємодія різних аналізаторів.

Письмо та говоріння мають спільні процесуальні риси і проходять через три основні фази. Ці етапи відображають ключові когнітивні та мовленнєві операції, які спрямовані на формування та передачу інформації.

Перший етап називається спонукально-мотиваційним і визначається взаємодією різних потреб, мотивів та цілей, що виникають у людини. Він визначає установку на процес говоріння чи читання. Ця фаза об'єднує психічні та когнітивні фактори, які впливають на сприйняття тексту чи формування висловлювання, оскільки обидва процеси базуються на потребі донести або отримати інформацію.

Другий етап, орієнтовно-дослідницький, має два рівні: смислоутворювальний та формулювальний. Під час говоріння на смислоутворювальному рівні відбувається формування ідеї або задуму висловлювання, яке надалі реалізується через внутрішній мовний код. Цей код слугує основою для побудови висловлювання в зовнішньому мовленнєвому середовищі. На формулювальному рівні відбувається створення граматичної структури висловлювання, вибір лексики та визначення порядку розміщення мовленнєвих одиниць. Це дозволяє перетворити задум у мовленнєву форму, придатну для комунікації.

У процесі говоріння, на формулювальному рівні, здійснюється декодування текстової інформації за допомогою різноманітних когнітивних операцій, таких як порівняння, зіставлення, аналіз смислових зв'язків. Відповідно до поглядів Н. Беришвілі, цей етап містить кілька важливих процесів [1]:

- Прогнозування змісту – побудова гіпотези на основі мовленнєвого досвіду читача;
- Активізація семантичного поля – зіставлення графічних образів з еталонними для встановлення відповідності між словом, поняттям і зображенням предмета;
- Визначення смислових зв'язків через активізацію асоціативного ланцюжка;

– Формулювання смислу, що відображає ідеї та інформацію, представлені в тексті.

Таким чином, орієнтовно-дослідницька фаза в обох процесах передбачає глибокий аналіз і синтез інформації, що забезпечує повне розуміння прочитаного тексту або правильне побудування висловлювання.

На основі вивчення основних психолого-фізіологічних властивостей особи під час говоріння і письма можливо сказати про формування компетентних навичок вибудови цих двох процесів.

Більшість українських дослідників віддають перевагу визначенню комунікативної компетенції як «здатності особи ефективно взаємодіяти у процесі спілкування в одному чи кількох видах мовної діяльності, що є характерною рисою мовленнєвої особистості, сформованою через природну комунікацію або спеціально організоване навчання». На думку вчених, комунікативна компетенція розвивається завдяки взаємодії трьох основних складових:

1. Мовної компетенції, яка охоплює знання мовних одиниць на різних рівнях (фонетичному, лексичному, морфологічному, синтаксичному, словотворчому) та здатність комбінувати ці одиниці для створення безлічі комунікативних одиниць, що відповідають певній семантиці.

2. Предметної компетенції, що стосується змістового аспекту висловлювань, які пов'язані з фрагментами навколишнього світу, зокрема через знання людини про ці фрагменти.

3. Прагматичної компетенції, яка включає здатність адаптувати висловлювання до конкретних комунікативних намірів та ситуативних умов мовлення, забезпечуючи ефективність взаємодії.

На думку Дж. Хейс зазначає, що письмо являється усвідомленою діяльністю, соціокультурно обумовленою, яка має як особисту, так і соціальну ціль. Дж. Хедфілд вказує, що процес опанування письма стає значно легшим, якщо учні отримують належну підготовку перед виконанням письмових завдань. Це включає ознайомлення з необхідними лексичними та граматичними

одинацями, які є важливими для успішного виконання завдання. Крім того, важливими аспектами є попередня активація уваги та стимулювання мотивації до творчого мислення [33].

Під час письма на складні теми ми зазвичай звертаємось до усної (вебінари, семінари тощо) або письмової інформації. Аналіз показав взаємозв'язок між компонентами компетенції говоріння та письма, що підтверджує доцільність інтегрованого розвитку компетенції в учнів старшої школи. Інтегрований підхід забезпечує доцільне об'єднання і синтез компонентів змісту навчання внутрішньопредметного та міжпредметного характеру, їх узагальнення на рівні фактів, понять, теорій, ідей, формування цілісної системи узагальнених знань, способів і видів діяльності [10, с. 59].

У контексті інтегрованого розвитку навичок виділяють два типи навчання: навчання, засноване на змісті, що орієнтоване на вивчення матеріалу через мову, та навчання, засноване на завданнях, яке акцентує увагу на використанні мови в комунікативних активностях [38].

Навчання, засноване на змісті, передбачає, що здобувачі освіти опановують іноземну мову, вивчаючи інші предмети. А.Чамот та Дж.М. О'Меллі розробили когнітивно-академічний підхід до навчання мови (Cognitive Academic Language Learning Approach), який демонструє, що мовні стратегії можуть ефективно використовуватися у навчанні, заснованому на змісті.

Існують різні моделі навчання (тематичне, допоміжне, захищене тощо), які часто враховують рівень володіння мовою учнями. Однак учні старшої школи, як правило, вже мають певний рівень знань іноземної мови, тому інтеграція навчання через зміст може стати ефективним способом для розвитку мовних навичок. Це дозволяє одночасно опановувати конкретний навчальний матеріал та покращувати мовну компетенцію, зокрема під час вивчення предметів.

Навчання на основі виконання завдань у розвитку учнів передбачає їхню участь у змістовних комунікативних завданнях, які вимагають "розуміння,

продукування, маніпулювання або взаємодії в автентичній мові, при цьому основна увага приділяється значенню, а не формі", і включає велику кількість роботи в парах і групах для виконання складних завдань. Однак, вчителі не обмежують інтегрований підхід до навичок лише навчанням, заснованим на завданнях, яке походить із комунікативного підходу до навчання мови. Він був розроблений на ідеї, що мову найкраще засвоювати через спілкування, оскільки в реальному житті вона використовується як комунікативний інструмент. Це твердження справедливе як для продуктивних, так і для рецетивних навичок. Визнано також, що комунікативне навчання мови заохочує учнів бути більш залученими до вивчення німецької мови, що сприяє розвитку продуктивних навичок як у класі, так і поза ним.

Отже, ми дійшли висновку, що інтегрований розвиток навичок говоріння та письма учнів має включати інтеграцію методів. Це можуть бути навчання на основі змісту, навчання на основі виконання завдань, проектне навчання, яке має велику цінність. Викладання з використанням технологій також може бути ефективним способом вирішення викликів, з якими стикаються учні зараз, і забезпечення найвищої якості підготовки. Широкий спектр сучасних інтернет-сервісів та навчальних платформ надають користувачам можливості для онлайн-спілкування, обміну повідомленнями, обміну інформацією тощо, створюючи персоналізоване та ефективне навчальне середовище. Так, Moodle може включати деякі інструменти для синхронного навчання, щоб забезпечити можливості для веб-конференцій.

Перейдемо до аналізу процесуального аспекту формування компетенції у здобувачів закладів загальної середньої освіти у сфері говоріння та письма, що включає [24]:

1. мовленнєві навички та вміння в говорінні та письмі, відповідні вправи для їхнього розвитку та необхідні знання;
2. лінгвокультурні вміння та навички, вправи для їхнього розвитку та опанування необхідних знань;

3. лексичні навички, вправи для їх вдосконалення та відповідні знання;
4. вміння застосовувати комунікативні стратегії для досягнення комунікативних цілей;
5. рефлексивні вміння, спрямовані на самопізнання та аналіз власного мовлення.

Важливо мотивувати учнів до самостійного аналізу граматичних та фонетичних аспектів їхнього мовлення, оскільки без належного самоконтролю фонетична компетенція може погіршуватися під впливом інтерференції рідної мови.

Відповідно до поглядів Л. Селінкера однією з причин порушення вимовних норм є феномен фосилізації (fossilization), коли неправильні вимовні елементи закріплюються у мовця на стільки міцно, що їх стає надзвичайно важко виправити, незалежно від віку чи досвіду вивчення мови. Такі фосилізовані одиниці вимови можуть залишитися в мовленнєвому репертуарі навіть при значному обсязі навчання. Для того, щоб уникнути фосилізації, вчителі мають приділяти особливу увагу самоконтролю та самоперевірці фонетичних аспектів свого мовлення. Важливо, щоб вони заохочували учнів до свідомого та цілеспрямованого самоконтролю та самооцінки, що допоможе покращити їхню мовленнєву компетенцію і уникнути закріплення неправильних вимовних форм. Такий підхід дозволяє учням глибше розуміти особливості власного мовлення, критично аналізувати свої помилки та активно працювати над їх усуненням.

За О. Тарнопольським говоріння є «продуктивним, в окремих випадках, репродуктивним (на відміну від рецептивних) видом мовленнєвої діяльності, пов'язаним з передачею усних повідомлень будь-яких видів від мовця до слухача» [22]. Отже, дана форма мовленнєвої діяльності передбачає взаємодію між учасниками, і, відповідно, оптимальними методами для розвитку умінь у говорінні є спільна робота у парі та групова діяльність. Наше припущення також підкріплене численними дослідженнями, проведеними в США та в

Німеччини, які вказують на те, що час, протягом якого учні можуть висловлювати свої думки, а також рівень їх взаємодії, є обмеженими. Більшість часу на заняттях займають вчителі, які використовують цей час для роз'яснення вправ та завдань, вивчення граматики і нових лексичних одиниць, виправлення помилок та узагальнення результатів навчального процесу.

Науковець Г. Фанк зазначає: «Перед вчителями стоїть завдання ефективного використання наявного часу, щоб забезпечити можливість кожному учню здійснювати мовленнєві дії».

Німецькі методисти акцентують увагу на важливості парної та групової роботи, підкреслюючи, що ці форми співпраці сприяють активній участі учнів у навчальному процесі. Така активність допомагає глибше осмислювати інформацію і забезпечує її краще збереження в пам'яті. Зміна методів роботи позитивно впливає не лише на комунікативні навички учнів, але й на їх соціальні контакти в академічному середовищі, що сприяє спільній діяльності та підвищує зацікавленість у навчальних заняттях. Отже, соціальна взаємодія на уроках іноземної мови стимулює мотивацію до навчання і сприяє ефективному запам'ятовуванню вивченого матеріалу.

Таким чином, віділимо основні види навчальної діяльності: парна робота, групові робота, індивідуальна робота, проєктна робота.

Відзначимо переваги парної роботи:

1. Мотивація та креативність: Заохоченням одне одного учні опрацьовують завдання більш креативно.
2. Взаємне навчання та взаємоконтроль: Можливість вчитися разом і взаємодіяти, надаючи допомогу однокласникам через взаємоконтроль.
3. Максимізація часу для говоріння: Збільшення часу для висловлення думок, що дозволяє всім учням бути активними в аудиторії одночасно.
4. Розвиток соціальної компетенції: стимулювання розвитку соціальних навичок через узгодження роботи та взаємне слідкування за часом виконання завдань. Це вимагає готовності до компромісів та взяти на себе відповідальність за власний процес навчання.

Першим кроком у формуванні мовленнєвих навичок учнів немовних закладів середньої освіти є етап реплікування. Його можна розглядати як початковий або підготовчий рівень розвитку вмінь у мовленнєвій діяльності. На цьому етапі учні виконують різні вправи, такі як імітація, підстановка, відповіді на запитання та надання інформації, що базуються на вже знайомих умовно-комунікативних репродуктивних вправах. Важливо поступово збільшувати кількість реплік — від однієї до кількох фраз.

Другий етап передбачає вивчення мінідіалогів, які є засобом вираження головних комунікативних намірів учасників спілкування. Мінідіалоги є частиною повного діалогу та складаються з пов'язаних між собою реплік, що формують діалогічний комплекс. Основна мета цього етапу — навчити об'єднувати вивчені мовні моделі, підтримувати бесіду та розширювати комунікацію після першого обміну репліками.

Третій етап включає вправи на ведення діалогів різних функціональних типів у ситуаціях, створених вчителем або описаних у підручнику. Ці вправи спрямовані на розвиток комунікативних умінь на вищому рівні, де не використовуються заздалегідь підготовлені вербальні моделі. Учні, виконуючи різні ролі в мовній ситуації, спираються на навчальні зразки, надані вчителем або взяті з підручника.

Таким чином ми дійшли висновків, що компетенція у говорінні - це здатність ефективно та адекватно використовувати мову для вираження думок, обміну інформацією, ведення діалогу та участі в комунікаційних процесах у різних ситуаціях. Вона включає в себе не лише знання мовних структур (граматика, лексика), а й уміння застосовувати ці знання для досягнення комунікативних цілей. Вона включає в себе володіння граматичними і лексичними нормами мови, вміння формулювати чіткі та логічні висловлювання, а також здатність до активного слухання, адаптації до співрозмовника та ефективної взаємодії у вербальних дискусіях.

Нами було встановлено, що компетенція у письмі — це вміння правильно та доцільно використовувати мову для написання текстів, що відповідають

комунікативним цілям, жанровим вимогам та соціокультурному контексту. Вона передбачає здатність чітко структурувати інформацію, дотримуватися граматичних, стилістичних і орфографічних норм, а також ефективно організовувати думки в письмовій формі, що дозволяє передати зміст точно і зрозуміло для читача.

1.2 Сутність поняття «креативне мислення»

В будь-якій сучасній сфері високо цінується вміння бачити звичайні речі нестандартно, вигадувати нові ідеї, творчо вирішувати повсякденні завдання, діяти оригінально за умов невизначеності. Все, що потрапляє під поняття креативності та креативного мислення, в даний час вважається одним із найпопулярніших загальних навичок. Для надання повного і точного визначення поняття креативного мислення, пропонуємо для початку дослідити більш широке поняття – креативність.

Креативність розглядали з різних точок зору вітчизняні та зарубіжні науковці. Наприклад, Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Є. Ільїн, А. Маслоу, В. Моляко, С. Сисоева, Р. Стернберг, П. Торренс визначають загальні основи креативності, Г. Альтшуллер, Д. Богоявленська, Е. де Боно - механізми креативного мислення; Г. Айзенк, Д. Векслер, Р. Стернберг розглядають креативність як різновид інтелектуальної поведінки.

Креативність часто визначається як здатність розвивати незвичайні ідеї, відхилятися від загальноприйнятих шаблонів мислення та швидко вирішувати проблемні ситуації.

Термін «креативність» вперше вжив Д.Сімпсон у 1922 році. Сімпсон визначав креативність як здатність людини відмовлятися від стереотипних думок. Відомий британський вчений Ч.Спірмен також вважається одним із засновників школи креативного менеджменту, який формулює креативність як здатність людського розуму створювати нові смисли шляхом змін та встановлення нових зв'язків [29].

При цьому дослідники також звертають увагу на творчі здібності, оскільки творчі здібності людини виявляються у мисленні, емоціях, спілкуванні та певних видах діяльності, які представляють або всю особистість, або її окремі аспекти та види діяльності. Визначення креативності дуже широке. Узагальнивши, можна сказати, що це створення чогось нового із того, що вже є, вирішення проблем новим, неординарним способом, відмова від жорсткого мислення, гнучкість та оригінальність, схильність до аналізу та синтезу, здатність інтуїтивно відчувати правильний напрямок мислення, уміння генерувати велику кількість ідей, а також здатність мати новий та незвичайний погляд на проблему чи ситуацію — всі ці характеристики вичерпно, хоча й частково, описують особливості явища.

У контексті дослідження креативності цей процес охоплює аналіз, синтез та адаптацію ідей до нових ситуацій, що робить креативне мислення одним із ключових інструментів, які дозволяють не тільки створювати щось нове, але й ефективно застосовувати інновації в реальному житті.

Люди вважали креативність універсальною «когнітивною креативністю». Представниками «когнітивного» напрямку є деякі з найвідоміших дослідників креативності Дж. Гілфорд, С. Медник, С. Тейлор, Е. Торранс. У цьому напрямі креативність розглядається саме як особливий тип мислення, а об'єктом дослідження стає взаємозв'язок креативності, інтелекту, когнітивних здібностей та реальних результатів, а також вплив когнітивних характеристик інтелекту на здатність генерувати нові ідеї. У рамках іншого підходу креативність визначається як система особистісних характеристик людини, що дозволяє генерувати нові ідеї та інноваційні продукти. Найбільш відомими представниками цього методу є Ф. Баррон та А. Маслоу. Їхні дослідження присвячені виявленню рис творчої особистості та визначення індивідуальних та соціальних факторів креативності. В цілому, якщо розглядати феномен креативності з різних точок зору, ці підходи не суперечать один одному.

Різні автори по-різному визначають креативність, але як загальне поняття, здатність до творчості ґрунтується на продукуванні чогось нового та

оригінального. Критерієм креативності є не якість результату, а характеристики та процеси, що стимулюють творчу продуктивність, яку і називають креативністю.

На думку М. Сказкіна, хоча здатність до творчості є вродженою, лише цілеспрямоване виховання дає можливість підняти вроджений творчий потенціал на високий рівень. Формування таких здібностей має розпочинатися з ранніх етапів розвитку особистості [28].

Хоча психологічним аспектам проблеми розвитку креативності присвячено чимало досліджень, педагогічні засади розроблені достатньо поверхнево. Особливо важливим це питання є на ранніх вікових етапах формування особистості. Сучасна освітня практика намагається розв'язати це протиріччя різними шляхами. Це і впровадження особистісно-орієнтованої системи у навчанні та вихованні дітей, і рух до перспективних освітніх цінностей. Чітко простежується тенденція до пошуку шляхів розвитку навичок мислення, пов'язаних із творчою діяльністю дітей.

У своєму дослідженні Д. Гілфорд розглядав креативність як здатність відкидати стереотипи. Він бачив креативність як здатність відкидати традиційне мислення [35]. Однак пізніше він опублікував такі праці, де досліджував креативність – як здатність відкидати фіксовані способи мислення. Поняття креативності набуло широкої популярності та активно досліджується і сьогодні. Дослідник розглядав операцію диференціації разом з операцією трансформації як основу креативності. Операція диференціації - основа креативності. Дж. Гілфорд стверджував, що креативність як природний творчий потенціал є генетично детермінованою. На його думку, що вона є генетично детермінованою. Вчений виділив чотири, а пізніше шість основних параметрів креативності [36]:

- 1) Оригінальність – це здатність формувати власні асоціації, незвичні відповіді та реагування на стимули нестандартними способами;
- 2) семантична гнучкість-здатність виділяти ключові ознаки об'єкта та пропонувати нові способи його використання

3) адаптивна гнучкість – здатність змінювати форму стимулу для пошуку нових ознак і можливостей використання ;

4) семантична спонтанність – генерування різноманітних ідей у хаотичній ситуації.

Науковець П. Торренс вважав, що креативність передбачає виявлення проблем, які підвищують чутливість до нестачі інформації та суперечностей, вжиття заходів для виявлення цих проблем, пошук рішень на основі гіпотез, перевірку або модифікацію гіпотез та формулювання результатів рішень.

Дослідниця Р. Харун у своїх наукових працях зауважує, що на дослідження феномена креативності немає єдиного погляду як на саму проблему, так і на визначення поняття «креативність», здійснюються спроби співставлення існуючих підходів, їх аналіз та узагальнення, з'являються дослідження, основною метою яких є аналітичний огляд існуючих дефініцій креативності [30]. Розглядаючи проблему розвитку креативності, деякі науковці визначають її тісний зв'язок з категорією «мислення». Саме креативне мислення є визначальним для творчої спрямованості всіх видів діяльності дитини. На думку Г. Полякової, його розвиток впливає на здатність учня до продукування нових або вдосконалення вже існуючих ідей, пошуку інших, альтернативних способів розв'язання проблем [23, с. 155].

Останнім часом аналіз сутності ряду дефініцій (творчість, творчий потенціал, творчі здібності, творчий процес, творче мислення, творча діяльність) дозволив обґрунтувати правомірність їх самостійного застосування, визначити певні засади їх класифікації тощо. Але проблема визначення понять «креативність», «креативне мислення», меж їх застосування та перехрещення з вищезазначеними термінами залишається нерозв'язаною.

На думку О. Войтенко, креативне мислення - це здатність генерувати нові ідеї, знаходити нетрадиційні рішення, бачити проблеми з нестандартних ракурсів та застосовувати неочікувані підходи до вирішення завдань. Це вміння використовувати творчий потенціал розуму, виходячи за межі відомих

шаблонів і стандартів. Креативне мислення включає творчість, оригінальність, гнучкість мислення та здатність до інноваційного мислення [7].

Однією з особливостей креативного мислення є здатність генерувати багато різних ідей, необмеженої кількості варіантів рішень, і бути відкритим до різних можливостей. Креативні люди здатні відмовитись від стандартних рішень і досліджувати нові шляхи розв'язання проблем. Вони можуть бачити підходи, які інші не помічають, та відкривати нові перспективи у вирішенні завдань.

Крім того, креативне мислення передбачає гнучкість та адаптивність у вирішенні проблем. Креативні люди здатні швидко адаптуватися до змінних ситуацій, знаходити рішення в умовах невизначеності та незнайомства, а також змінювати свій підхід до розв'язання завдань залежно від обставин.

Було виявлено, що креативне мислення також включає здатність виявляти оригінальність у своїх думках та ідеях. Креативні люди можуть висловлювати нестандартні думки, бачити проблеми з неочікуваних ракурсів та висувати новаторські рішення. Вони можуть переосмислювати відомі факти та зв'язки між ними, а також знаходити нові асоціації та відносини між різними ідеями. Креативність дозволяє відкривати нові горизонти думок та розширювати можливості мислення.

Слід зауважити, що креативне мислення має важливе значення в навчанні учнів. Воно сприяє розвитку критичного мислення, самостійності та саморефлексії. Креативні учні вміють аналізувати проблеми, шукати різні шляхи вирішення, оцінювати ефективність своїх рішень та вносити корективи. Вони мають розвинені вміння сприймати та аналізувати інформацію, критично оцінювати джерела, висувати гіпотези та перевіряти їх на практиці.

Стисло окреслимо деякі позиції зарубіжних і вітчизняних науковців у визначенні поняття «креативне мислення». Креативне мислення визначається як:

1) вміння аналізувати факти, продукувати та організувати ідеї, захищати думки, робити порівняння, будувати логічні умовиводи, оцінювати аргументи та розв'язувати проблеми (П. Ченс);

2) спосіб розмірковування, який потребує адекватної підтримки вірувань та небажання бути переконаним без належного обґрунтування (Ч. Тама);

3) пристосування аналітичного мислення з метою оцінки прочитаного (М. Хікі);

4) свідомий та обміркований процес, який використовується, щоб інтерпретувати або оцінювати інформацію і досвід за допомогою набору рефлексивних засобів та можливостей, які враховують переконання та дії (Л. Мерес);

5) активний, систематичний процес розуміння та оцінювання аргументів (М. Гудчайлд і Д. Мейер);

6) інтелектуально організований процес активної та вмілої концептуалізації, застосування, аналізу, синтезу та (або) оцінювання інформації, отриманої або створеної завдяки спостереженню, досвіду, рефлексії, розмірковуванню або спілкуванню, у якості провідника до переконань та дій (Р. Пауль і Дж. Скрівен);

7) доцільні рефлексивні роздуми, сфокусовані на визначенні, в що вірувати та що робити (Д. Хетчер і Л. Спенсер);

8) організована розумова діяльність з оцінки аргументів чи тверджень і прийняття рішення, яке може супроводжувати розвиток уподобань та визначення необхідних дій (Р. Еніс) [3].

Долучаючись до позиції зарубіжних колег, А.Бабак і В.Ворожбіт-Горбатюк так само визначають креативне мислення як соціально важливу компетентність учня, яка включає глибоке розуміння принципів і підходів до створення та реалізації нестандартних рішень, а також навички трансформації труднощів і складнощів навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності у можливості для розвитку [2, с. 490]. Таким чином креативне мислення особистості характеризується винахідливістю, здатністю мислити не

стандартно, знаходити нові рішення у кризових ситуаціях. Крім того, дослідниці зазначають, що креативне мислення передбачає здатність до інноваційності та відкритості до нових ідей.

Креативні учні мають гнучкий розум, який може допускати різні можливості та альтернативні рішення. Вони не бояться виходити за межі стандартних рішень та готові експериментувати зі своїми думками та ідеями. Відкритість до нових ідей дозволяє креативним учням розширювати свій кругозір, розвивати нові підходи та рішення, що можуть виявитися цінними в різних сферах життя.

Креативне мислення часто ще називають *out-of-the-box thinking*, тобто мислення поза шаблонами. Подолання стереотипів і вихід за межі – лише один з аспектів креативності, іншими не менш важливими є вміння експериментувати і змішувати, формувати нові патерни, оперувати складністю [21, с. 10].

Дослідниця І. Дроздова виокремлює етапи формування і розвитку креативного мислення у здобувачів загальної середньої освіти передбачає активізацію їх пізнавальної діяльності та сприяння прагненню до самовдосконалення. Це також включає освоєння методів і прийомів рефлексивної творчої діяльності, а також здобуття нових знань і їх креативне застосування. Формування креативних навичок в учнів ґрунтується на теорії поступового удосконалення творчих розумових процесів. Перший етап розвитку полягає в усвідомленому творчому управлінні навчальним процесом з боку здобувачів освіти. Другий етап сприяє розвитку їх здатності до креативного мислення і саморозвитку, адже вони повинні самостійно знаходити рішення для різних проблем, орієнтуючись на евристичний та творчий підхід у пізнавальній діяльності [9, с. 110].

Для того щоб учні мали можливість активно використовувати свої здатності до креативного мислення, важливо, щоб учитель сприяв розвитку кількох ключових якостей, необхідних для цієї діяльності. Д. Халперн виділяє низку важливих якостей, які допомагають учням розвивати креативність.

По-перше, це готовність до планування, оскільки думки часто виникають спонтанно та без упорядкованості, важливо навчити здобувачів загальної середньої освіти систематизувати свої ідеї, визначати послідовність їх викладу, що свідчить про впевненість у своїх думках.

По-друге, гнучкість є основою для сприйняття різних ідей і точок зору. Без здатності відкрито сприймати думки інших учнів неможливо розвивати власні ідеї. Гнучкість дозволяє відкласти винесення суджень до того моменту, поки не зібрано достатньо інформації для прийняття рішення [26].

Наступна важлива якість — наполегливість. Це здатність не відмовлятися від розв'язання складних завдань, навіть коли вони здаються важкими або непосильними. Здобувачам середньої освіти потрібно вчитися подолати труднощі та зберігати концентрацію на досягненні мети, що забезпечує значно кращі результати в навчанні. Крім того, важливо виховувати готовність виправляти помилки, оскільки креативно мислячи, людина не повинна намагатися виправдати свої невірні рішення, а повинна вчитися на них і використовувати їх для подальшого розвитку. Це дозволяє постійно удосконалювати свої навички та підвищувати якість мислення.

Важливим елементом є також усвідомлення, яке передбачає здатність здобувачів освіти спостерігати за своїми міркуваннями, аналізувати хід розумової діяльності, що сприяє кращому розумінню процесу мислення та розвитку метакогнітивних навичок.

Креативне мислення також розвиває творчість учнів. Воно сприяє розвитку їхньої здатності висувати нові ідеї, творити щось унікальне та оригінальне. Креативні учні вміють застосовувати різні техніки та стратегії для генерації нових ідей, такі як мозковий штурм, асоціативне мислення, аналогічне мислення, а також можуть комбінувати різні концепції та підходи, щоб створювати щось унікальне та інноваційне. Вони також можуть розвивати свою творчість шляхом експериментування, ризикування та перебування в зоні комфорту, що сприяє розкриттю їхнього потенціалу та здатності до самовираження.

Креативне мислення також може мати вплив на емоційну інтелігентність та емоційну виразність школярів. Креативні школярі можуть бути більш відкритими до власних емоцій, розуміти свої почуття та виявляти їх у творчому виразі, такому як малювання, письмо, музика та інші види мистецтва. Емоційна інтелігентність також може допомагати креативним школярам розуміти емоції інших людей, співпереживати, розпізнавати емоційний стан інших, а також керувати своїми власними емоціями. Це може допомагати їм краще відчувати настрій та настанову оточуючих, взаємодіяти з ними на емоційному рівні та розуміти різні точки зору. Це важливий аспект креативного мислення, оскільки взаємодія з різними ідеями та поглядами може сприяти розширенню креативного простору та збагаченню творчих рішень.

Креативні учні також можуть мати розвинену емоційну виразність, вміти виразити свої емоції та ідеї в різних формах виразу. Вони можуть використовувати різні медіа, такі як малюнки, слова, музика, танець, вистави та інші, щоб передати свої думки, почуття та уявлення про світ. Це може допомагати їм розкрити свою творчість та доповнити свої ідеї візуальними, аудіо- або іншими елементами, що робить їхні творчі роботи більш виразними та оригінальними.

Нарешті, важливим аспектом є пошук компромісних рішень, оскільки креативність не обмежується лише особистими ідеями, а вимагає вміння досягати згоди з іншими людьми. Тільки в цьому випадку ідеї мають шанс бути реалізованими та прийнятими більшістю, що сприяє успішній співпраці та обміну думками в колективі. Ці якості є основою для розвитку креативного мислення та можуть бути успішно інтегровані в освітній процес для досягнення кращих результатів у навчанні.

Стимулювання та розвиток креативного мислення у школярів може мати довготривалі позитивні наслідки на їхній розвиток та навчання. Вчителі та батьки можуть сприяти розвитку креативного мислення у школярів, надаючи їм можливості для самовираження, пошуку власних рішень, експериментування та вільного творчого виразу. Застосування різноманітних методів та технік, таких

як мозковий штурм, рольові ігри, творчі проекти, також може стимулювати креативне мислення у школярів.

Усвідомлення та розвиток особливостей креативного мислення у школярів може підтримувати їхнє внутрішнє прагнення до вдосконалення, досягнення успіху та розвитку своєї особистості. Креативне мислення може бути корисним навичкою у різних сферах життя, таких як навчання, розв'язання проблем, взаємодія з іншими людьми, та досягнення особистих та професійних цілей.

Здійснивши ґрунтовний аналіз наукової літератури можна сформулювати, що креативне мислення можна розглядати як складний феномен, що включає декілька когнітивних операцій: дивергентне мислення, яке стимулює пошук численних варіантів вирішення, і конвергентне мислення, яке допомагає обрати найбільш ефективне рішення з можливих. Воно також пов'язане із когнітивною гнучкістю — здатністю перемикатися між різними наборами правил або концепцій, що є важливим для адаптації до нових викликів. З точки зору нейропсихології, креативне мислення залучає різні ділянки мозку, зокрема префронтальну кору, яка відповідає за вищі когнітивні функції, і гіпокамп, що бере участь у формуванні спогадів і їх комбінуванні для створення нових ідей.

Нами виявлено, що креативне мислення потребує синхронної роботи обох півкуль мозку: права півкуля відповідає за образне і контекстне мислення, тоді як ліва — за логіку і послідовність. Креативне мислення інтенсивно досліджується з позицій проблем творчої професійної діяльності, особистісно-професійного розвитку, онтогенезу суб'єкта творчої праці тощо. Надзвичайно важливим є доведення положення про творчу працю як вищий рівень професіоналізму, а креативність — як його загальний інваріант. У когнітивних теоріях креативне мислення розглядається як здатність здійснювати нестандартні когнітивні операції, такі як аналіз, комбінування та модифікація вже наявних знань. Зокрема, генерація нових ідей є основним процесом, який вимагає як гнучкості, так і здатності до інтерпретації нестандартних підходів.

Зарубіжна дослідниця Т. Амбіале пропонує теорію двох компонентів. На її думку, креативне мислення складається з двох ключових аспектів: ділової (технічної) майстерності та вміння працювати з ідеями. Це означає, що для креативного мислення важливо поєднувати наявні знання з умінням знаходити оригінальні способи їх застосування [32].

Науковець Р. Стернберг у своїй теорії виокремлює три основні етапи творчого процесу: генерація ідей, оцінка ідей і реалізація рішень. Креативне мислення у цьому контексті — це постійний процес адаптації до нових умов, пошук рішень у нестандартних ситуаціях і здатність генерувати ідеї, що відрізняються від традиційних рішень. Педагогічні теорії підкреслюють важливість розвитку креативного мислення в умовах навчального процесу. У цьому контексті креативне мислення розглядається як здатність учня до самостійного вирішення проблем у нових, невизначених ситуаціях, застосування знань у незвичних контекстах. Особливу увагу надають методам активного навчання, які стимулюють дітей до мислення поза традиційними рамками, створюючи умови для їхнього творчого розвитку.

Здійснивши глибокий аналіз наведеної наукової літератури, можемо сказати, що креативне мислення – це процес активного і гнучкого застосування розумових здібностей для генерації нових, оригінальних ідей, розв'язання нестандартних проблем та пошуку нестандартних рішень у різноманітних ситуаціях. Це мислення, яке включає в себе здатність до комбінування вже наявних знань, уяви, інтуїції та аналізу, а також готовність до експериментів і вміння працювати з невизначеністю та складністю.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було проаналізовано поняття «компетенція у говорінні», «компетенція у письмі», а також поняття «креативне мислення», як засіб удосконалення компетенції у говорінні і письмі на уроках німецької мови.

По-перше, висвітлено поняття «компетентність» та «компетенція». Ми дійшли висновку, що компетентність включає як мовленнєву майстерність, так і гнучкість у виборі стилю й підходу до комунікації відповідно до ситуації. У той час, компетенція у говорінні та письмі є ширшим поняттям, що охоплює сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення комунікативної діяльності. Компетенція ж відноситься до набору знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного виконання завдань у конкретній сфері діяльності. Вона є сукупністю зовнішніх вимог, визначених певною організацією чи установою, які стосуються професійної діяльності та досягнення конкретних результатів. У свою чергу, компетентність відображає рівень розвитку цих знань і навичок у конкретної особи, а також її здатність застосовувати їх у реальних ситуаціях. Вона пов'язана з особистісними якостями, досвідом і здатністю до самостійного прийняття рішень. Компетентність є результатом інтеграції знань, умінь, а також мотиваційних і соціальних аспектів, які допомагають людині ефективно діяти в умовах реального життя.

В результаті аналізу наукової літератури було встановлено, що компетенція є сукупністю знань, умінь та навичок, які необхідні для успішного виконання конкретної діяльності або завдання в певній сфері.

По-друге, було проаналізовано креативне мислення як засіб удосконалення компетенції у говорінні і письмі. Розгляд цього аспекту виходив із більш ширшого поняття – креативність. Креативність - це здатність до створення нових ідей, рішень, підходів або предметів, що мають оригінальний і корисний характер. А креативне мислення як засіб навчання це процес використання нестандартних підходів і стратегій для ефективного засвоєння нової інформації, розв'язання навчальних завдань та розвитку критичного, гнучкого і оригінального мислення учнів.

У результаті аналізу було встановлено, що креативне мислення є однією з ключових складових креативності, яка визначає здатність людини до створення нових, оригінальних ідей, підходів або продуктів. Креативне мислення виступає як когнітивна здатність, що дозволяє комбінувати різні знання, досвід і уяву для

отримання нових рішень або шляхів вирішення проблем. Вона включає як гнучкість мислення, так і здатність відходити від усталених схем і шаблонів, що сприяє генерації інноваційних ідей.

Креативне мислення є потужним засобом удосконалення навичок компетенції у говорінні та письмі, оскільки воно сприяє розвитку гнучкості в мовному вираженні та здатності до адаптації в різних комунікативних ситуаціях. Воно дозволяє учням шукати нові підходи до вирішення мовних завдань, генерувати оригінальні ідеї та формулювати думки в нестандартний спосіб.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАВИЧОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ В УДОСКОНАЛЕННІ КОМПЕТЕНЦІЙ В ГОВОРІННІ І ПИСЬМІ

2.1. Особливості використання навичок креативного мислення на уроках німецької мови

Для допомоги учням у створенні формування навичок компетенції було розроблено багато методів або технік, які іноді навіть називають інструментами креативного мислення. Усвідомлення технік, призначених для покращення креативного мислення, надає набір інструментів для їх подальшого використання на практиці.

Однак просто мати інструменти не завжди достатньо. Як виявила Р.Браун, практика навичок креативного мислення не призводить автоматично до переносу таких навичок на інші обставини. Вчителі повинні навчити здобувачів освіти загальних технік, а саме як і коли їх використовувати і в яких обставинах вони можуть бути корисними. Використання технік у різних обставинах та обговорення їх застосування в інших випадках може підвищити ймовірність того, що їх помітять у життєвих дилемах.

Креативне мислення визначається як здатність генерувати нові ідеї, підходи та рішення, застосовувати знання в нестандартних ситуаціях і розв'язувати проблеми в новий спосіб. Цей тип мислення є важливим компонентом сучасної освіти, оскільки він сприяє розвитку гнучкості, інноваційності та критичної оцінки. На уроках іноземної мови, зокрема німецької, креативне мислення виявляється через здатність учнів використовувати мовні структури в різних ситуаціях, вигадувати нові способи висловлення своїх думок і адаптувати мовні правила до реальних умов комунікації.

Існує безліч методів і прийомів, які можуть бути використані для розвитку креативного мислення на уроках німецької мови. Одним з таких є метод проектів, який активно застосовується в навчанні іноземним мовам. Проектна діяльність на уроках німецької мови дозволяє учням не лише використовувати мовні структури в реальних життєвих ситуаціях, а й розвивати креативність у створенні нових ідей. За допомогою проектною діяльності учні можуть, наприклад, розробляти туристичні маршрути, створювати культурні програми для іноземців або навіть розробляти рекламні кампанії для німецькомовних країн. Важливим є те, що в такому контексті учні мають можливість застосовувати мовні знання в реальному контексті, що стимулює їх до творчої активності.

Уроки німецької мови, що включають елементи креативного мислення, дозволяють учням не лише оволодіти мовними структурами, а й застосовувати їх у нових контекстах. Одним із прийомів є метод асоціацій, при якому вчитель пропонує учням кілька слів і просить їх скласти з ними речення або невеличку історію. Такий підхід стимулює учнів до гнучкого використання лексики та граматики, сприяючи розвитку креативності. Крім того, цей метод дозволяє учням розвивати здатність швидко адаптувати свої знання до різних ситуацій, що є важливою складовою комунікативної компетентності.

Іншим корисним підходом є використання методу випадкових слів, коли учням пропонується набір слів, що на перший погляд не мають логічного зв'язку, і вони повинні створити з ними змістовні речення. Це допомагає учням не лише покращити своє мовне оформлення, а й спонукати їх до творчого вирішення мовних задач, що є важливим для розвитку креативного мислення.

Розвиток креативного мислення на уроках німецької мови відбувається не лише через ігрові методи або творчі вправи, але й через інтеграцію цього підходу в усі аспекти мовної практики. Вивчення граматики та лексики німецької мови повинно супроводжуватися завданнями, що спонукають учнів до активного використання мовних знань у реальних життєвих ситуаціях. Наприклад, вивчення певних граматичних конструкцій можна супроводжувати

вправами на створення діалогів або написання коротких монологів, що допомагає учням застосовувати теоретичні знання на практиці.

Формування компетенції здобувачів середньої освіти відбувається за допомогою різних методів, запропонованих сучасною педагогічною наукою, серед яких особливу роль відіграють [33]:

1. Візуалізація. Візуалізація відіграє вирішальну роль у створенні ментальних образів чогось, що не можна побачити або чого не існує. Якщо вчитель говорить: "Уявіть свою спальню", здобувачі освіти, напевно, легко можуть викликати відповідний ментальний образ, навіть якщо вони зараз не в своїй спальні. Якщо вчитель попросить учнів уявити свою спальню в домі, де вони вирости, ймовірно, цей образ також буде чітким. Насправді, для багатьох учнів цей образ, напевно, сповнений емоцій. Для однієї категорії дітей уявлення про дім приносить відчуття любові та безпеки. Для інших - ці емоції можуть бути більш негативними, боліснішими. У будь-якому випадку, ментальний образ дому демонструє одну характеристику візуалізації: чіткі візуальні образи часто супроводжуються сильними відповідними емоціями. Це поєднання може зробити візуалізацію потужним навчальним інструментом, але таким, що повинен використовуватися з обережністю та чутливістю.

Також візуалізацію, яку використовують на основі ментальних образів, іноді називають керованою образністю. Щоб максимально ефективно стимулювати цей вид візуалізації, вчитель повинен мати сценарій, письмовий або розумовий, із зображеннями, які потрібно зобразити. Коли вчитель проводить їх через зміст, учнів можна заохотити сісти в зручне положення, зазвичай із закритими або відкритими очима. Описи і пропозиції слід подавати повільно та чітко, час, визначений для зображення для розробки.

Учителі можуть допомогти учням уявити собі фантастичну подорож на повітряній кулі або подорож на далеку планету. Ці типи зображень можуть заохотити творче письмо, а також обговорення таких літературних форм, як наукова фантастика. В. Беглі рекомендував, що образи також можна використовувати у творчій задачі вирішення. Це може викликати випадкові

асоціації, метафори чи сформувані нові точки зору на проблему. Одне завдання передбачає візуалізацію труднощів минулої епохи, інше просить учасників візуалізувати аспекти ситуації, розіграної твариною. Візуалізація в кожному випадку використовується для активізації нових ідей і точок зору.

Зарубіжний дослідник О. Фінке вважав, що суб'єкти, загалом здобувачі освіти були більш успішними у творчих розробках винаходи, коли завдання було дещо обмеженим [34]. Учні ділять на дві групи. Першій дається великий спектр предметів різної форми, з яких можна створити будь-який витвір. Другій групі надається обмежена кількість зображень, з якими можна працювати. Як висновок : учні першої групи були менш креативними у своїх відповідях, ніж другої, якій була надана обмежена кількість зображень, з якими можна працювати, і певна категорія об'єкта для створення. Дивно, але учні також мали більше оригінальних ідей, коли вони створили і попередньо винахідливу форму, поєднуючи зображення в цікаву та потенційно корисну форму, перш ніж визначити категорію об'єкта, який слід придумати, а не пробувати накреслити форму відповідно до певного підрозділу.

2. Синаптичний метод. На думку О. Гордона, синектикс — творче слово, яке означає «злиття». разом різних і, очевидно, невідповідних елементів». Методи «Synectic» — це методи, засновані на метафорах або аналогіях для об'єднання елементів у пошуках нових ідей чи рішень. У працях Дж. Хедфілда також акцентовано увагу, що серії робочих зошитів і посібників для розробки навчальних програм вчителям та здобувачам освіти адаптували синектичні ідеї основними процесами синектики є «створення померти дивним знайомим" і "зробити знайоме дивним". Щоб зробити дивне знайомим, новатор поєднує щось знайоме з новою проблемою або ситуацією для вирішення проблеми або прийти до порозуміння. Щоб зробити знайомого дивним, він теж поєднує щось нове чи дивне з чимось знайомим, цього разу для отримання нового розуміння або точки зору на вже знайому ідею. Створення різних видів аналогій полегшується завдяки цим двом процесам [36].

3. Прямі аналогії. Найпростішим видом порівняння є прямі аналогії. За прямою аналогією, особи шукають паралелі між однією ідеєю, об'єктом або ситуацією та іншою. Учні спочатку починають з простих порівнянь між подібними об'єктами і далі переходять до більш абстрактних процесів. Ранні порівняння можуть вивчити, типу як птах схожий на літак, або повітряний змій схожий на повітряну кулю. Більшість початкових порівнянь ймовірно, будуть успішними, якщо вони базуються на чіткій подібності у формі чи функції. Навіть маленькі діти можуть побачити фізичну схожість між деревом і вішалкою для капелюхів або функціональна подібність між вогнищем і піччю.

4. Вважаємо, що для розвитку й удосконалення у здобувачів освіти компетенції у говорінні та письмі важливим є використання інтерактивного методу навчання. Цей підхід передбачає поєднання різних видів мовної діяльності — усної та письмової — в межах одного уроку або навчальної діяльності, що дозволяє здобувачам освіти застосовувати набутих знання в реальних ситуаціях та розвивати їх мовні навички комплексно. Інтерактивний метод стимулює активне використання мови як у процесі комунікації, так і в письмовій практиці, сприяючи глибшому засвоєнню лексичних і граматичних структур, розвитку креативного мислення та вміння адаптуватися до різноманітних комунікативних ситуацій.

На нашу думку, інтерактивність також сприяє розвитку креативного мислення, адже вона стимулює активну участь та взаємодію з інформацією. Коли людина активно взаємодіє з матеріалом, вона більше залучена в процес розв'язання задач і пошук нестандартних рішень. Інтерактивні методи навчання дозволяють розвивати уяву, стимулюють цікавість і дають можливість експериментувати з новими ідеями. Це створює сприятливе середовище для формування оригінальних підходів та нестандартних рішень у різних сферах діяльності.

Науковиця Л. Пушкарьова вважає одним із сучасних методів для удосконалення компетенції у здобувачів освіти є інтерактивний метод («Inter»

означає взаємодія, «діяти» означає рухатися) означає взаємодіяти або бути в розмові з кимось [26].

Інтерактивні методи передбачають організацію взаємодії учнів з учителем або взаємодії учнів між собою в процесі засвоєння змісту освіти. Інтерактивний метод базується на вмінні здобувачів освіти висловлювати свою думку щодо поданої та засвоєної інформації, активності учнів на уроці, самостійному дослідженні, вільному мисленні. На кожному уроці, який базується на інтерактивних методах, учень стає більш активним, більш зацікавленим у навчанні, вміє дискутувати з вчителем у певному напрямку, навчається самостійно. Використання інтерактивних методів у навчальному процесі означає менше часу, зусиль і ресурсів, а більшу ефективність. Ми знаємо, що найважливішими особливостями інтерактивних методів є те, що учні засвоюють нові знання самостійно, працюючи в малих групах над темою, заданою або вивчається в процесі навчання.

Однією з важливих особливостей інтерактивного навчання є створення сприятливої середовищі, де учні відчують себе вільними виразити свої думки, ідеї та відповіді, а також бути відкритими до нових ідей та підходів. Це може сприяти розвитку їхньої креативності, оскільки учні мають можливість досліджувати різні погляди, шукати альтернативні рішення та розвивати свої власні оригінальні ідеї.

Інтерактивне навчання також сприяє розвитку когнітивних навичок учнів, які є важливим компонентом креативного мислення. Під час взаємодії з вчителем та однокласниками, учні можуть розвивати навички аналізу, синтезу, оцінки, критичного мислення та проблемного вирішення. Це дозволяє їм розвивати гнучкість мислення та здатність до адаптації до різних ситуацій, що є важливими навичками для креативного мислення. Учні можуть навчитися шукати альтернативні рішення, переосмислювати проблеми з різних ракурсів та впроваджувати новаторські підходи до вирішення завдань.

Ще однією перевагою інтерактивного навчання є можливість стимулювання творчої самореалізації учнів. Вони можуть відчувати себе

важливими учасниками навчального процесу, мати можливість вільно висловлювати свої ідеї, давати й отримувати зворотний зв'язок та брати участь у колективному створенні знань. Це може підтримувати їхню мотивацію до навчання та розвивати впевненість у власних здібностях, що є важливими аспектами креативного мислення [34].

Одним з ефективних методів інтерактивного навчання є використання групової роботи. Учні можуть працювати в командах, обговорювати завдання, ділитися ідеями та вирішувати проблеми разом. Це сприяє розвитку креативних та колаборативних навичок, таких як співпраця, обговорення, взаємодопомога та конструктивне критикування. Групова робота також може стимулювати учнів до вирішення складних завдань та впровадження новаторських підходів, оскільки вони можуть взаємодіяти та вдосконалювати свої ідеї в процесі колективної діяльності.

Ще одним ефективним підходом є використання проблемно-орієнтованого навчання, де учні залучаються до вирішення реальних проблем або завдань, які мають багато можливих відповідей. Це дозволяє учням розвивати критичне мислення, креативність та незалежність в прийнятті рішень. Вони можуть пропонувати власні рішення, експериментувати, тестувати та оцінювати їх ефективність. Такий підхід сприяє розвитку креативних рішень та вмінь працювати з невизначеністю, що є важливими аспектами креативного мислення.

Крім того, інтерактивне навчання може включати в себе використання різних технік та методів стимулювання творчості, таких як "мозковий штурм", "рольові ігри", "творчі проекти" та "професійні симуляції". Ці методи можуть допомогти учням розкрити свій творчий потенціал, розвинути вміння генерувати нові ідеї, розглядати різні альтернативи та робити нестандартні висновки.

Отже, використання креативного мислення на уроках німецької мови є важливим інструментом для розвитку мовних і когнітивних навичок здобувачів освіти. Застосування творчих підходів до навчання стимулює активне

залучення, допомагає розвивати їхню здатність до імпровізації, пошуку нестандартних рішень і застосування мови в різноманітних комунікативних ситуаціях. Вважаємо, що такі методи як візуаліція, використання аналогій та інтерактивний методи на уроках німецької мови удосконалюють компетенції в говорінні і письмі здобувачів середньої освіти.

2.2 Система вправ для удосконалення компетенції в говорінні та письмі через навички креативного мислення на уроках німецької мови

Навчальний процес — це складне і багатогранне явище, яке включає вміння використовувати навички креативного мислення як основу успіху у розвитку компетенції в говорінні та письмі, і при цьому не лише враховує, а й активно стимулює творчий підхід до вирішення мовних завдань.

На нашу думку, при виборі вправ для навчання іноземним мовам необхідно враховувати, що слід працювати не лише з лексичними значеннями, а й з іншими складовими нових слів. Це включає семантичні, фонетичні, графічні, граматичні та стилістичні аспекти. Важливо тренувати словниковий запас у максимально різноманітних формах. Велика кількість вправ доступна як у підручниках, так і в Інтернеті, при цьому спектр вправ є надзвичайно широким.

Зарубіжний дослідник Б. Стейн серед основних типів вправ виділяє вправи на розпізнавання, формулювання висновків, диференціацію, заміну, доповнення, розширення, трансформацію та інші [39]. Щоб ефективно подолати труднощі і уникнути помилок, застосування будь-якого з цих типів вправ допоможе працювати з лексичними одиницями, що сприятиме швидкому їх запам'ятовуванню та відтворенню.

Такі вправи можна легко знаходити в онлайн-ресурсах або створювати на спеціалізованих платформах.

Отже, з урахуванням наведених в минулому розділі методів використання креативного мислення на уроках німецької мови для удосконалення

компетенції у говорінні та у письмі, пропонуємо розглянути декілька практичних вправ.

Першою розглянемо групу інтерактивних вправ і технік. Варто зазначити, що такі вправи можна виконувати, розділяючи учнів на групи, де вони можуть досить вільно висловити свої думки, мобілізувати знання, проявити творчий, організаторський та лідерський потенціал. До неї можна віднести техніку «**мозковий штурм**». Вона використовується під час занять з німецької мови на етапі мотивації, щоб розвивати креативне мислення здобувачів освіти та вміння висловлювати свою думку. Для опрацювання подається ситуація, або лише ключові поняття із заданої теми; завдання учнів полягає у вирішенні ситуації, точніше – у розробці варіантів її вирішення і у тому, щоб порівняти свої результати з інформацією, наданою вчителем. Ця техніка вимагає активного аналізу, використання наявних знань і стимулює перехід учнів від пасивного до активного стану. Метод «мозковий штурм» застосовується при введенні лексики. Учні по черзі називають слова, які асоціюються з певною темою, а ці слова записуються на промінчиках сонечка.

Фрагмент уроку з німецької мови на тему «Arbeit und Berufe» в 11 класі

Мета уроку: удосконалення навичок говоріння в учнів, формування аргументовано висловлювати свої думки, сприяти розвитку словникового запасу.

Тип уроку: комунікативний (з використанням методу мозкового штурму).

Форми роботи: групова, індивідуальна

Введення в тему та підготовка до мозкового штурму

Учитель коротко презентує тему для обговорення – сучасні професії та записує її на дошці.

- Учитель: Welche Berufe kennen Sie? ()
- Учні по черзі називають професії на німецькій мові. Учитель записує їх на дошці. Наприклад:

- Arzt (лікар)
- Lehrer (вчитель)
- Ingenieur (інженер)
- Verkäufer (продавець)
- Künstler (художник)
- Programmierer (програміст)
- Architekt (архітектор)
- Koch (кухар)
- Friseur (перукар)

Учитель пояснює значення деяких менш знайомих професій, ставить додаткові питання:

- Учитель: Was macht ein Ingenieur? Was macht ein Architekt?
- Учні по одному висловлюють свої думки щодо запитання вчителя.

Для розвитку уроку за допомогою мозкового штурму підключаємо тему «Die Berufe der Zukunft».

- Учитель: Was sind die Berufe der Zukunft?
- Учні по черзі висловлюють свої думки на тему майбутніх професій, а вчитель записує їх на дошці.

Після кожної ідеї учитель допомагає учням висловлювати свої думки більш детально, ставлячи питання: Warum glauben Sie das? Was wird sich in Zukunft ändern?

Після проведення бесіди, вчитель пропонує роботу в групах. Учні поділяються на маленькі групи по 3-4 учня. Кожна група отримує назву професії. Учні між собою мають обговорити професію та підготувати коротку презентацію для класу, описавши, що робить людина цієї професії, які її основні обов'язки і чому ця професія важлива. Після кожної презентації учні можуть ставити питання.

Одним із ефективних інтерактивних методів для удосконалення компетенції у говорінні є **вправа «Учні проти вчителя»**, який застосовується

на початку уроку для активізації мислення та креативного підходу до вирішення проблем. Група учнів розподіляється на кілька команд, а вчитель повідомляє тему уроку, проблему, мету та завдання. Кожна команда отримує завдання протягом трьох хвилин сформулювати два запитання для вчителя. Запитання записуються на дошці, а для кожного запитання надаються бали за участь у обговоренні та надані докази. За кожен аргумент команда отримує бал, що мотивує учнів активно шукати інформацію та висловлювати свої думки.

Вправа сприяє розвитку креативного мислення, оскільки учні не лише відповідають на запитання, а й повинні критично аналізувати і знаходити докази для підтримки своїх тверджень. Така активна участь у дискусії допомагає не лише покращити навички говоріння, а й розвивати уміння аргументувати, висловлювати думки та слухати співрозмовників.

Фрагмент уроку з німецької мови на тему «Wissenschaft und technischer Fortschritt» в 11 класі

Мета уроку: засвоїти новий лексичний та граматичний матеріал; навчити вживати його у мовленні; розвивати навички усного мовлення, читання і письма.

Тип уроку: комунікативний (з використанням методу «Учні проти вчителя»).

Форми роботи: групова

Введення в хід уроку

- Учитель: Heute arbeitet ihr in Gruppen und bereitet Fragen für mich vor. Für jede gute Frage, die ich nicht sofort beantworten kann, bekommt ihr einen Punkt. Ich werde alle eure Fragen beantworten und für jede Antwort geben wir ihnen Punkte für Ihre Argumente. Das hilft ihnen, das Thema in den Lektionen besser zu verstehen und Punkte für die Gruppen zu sammeln.

- Учні діляться на 3-4 групи. Кожна група отримує завдання за 3 хвилини підготувати два запитання на тему «Wissenschaft und Technologie», які вони хочуть поставити вчителю. Запитання мають бути відкритими і спрямованими на поглиблене обговорення.

Після того, як усі групи підготували свої запитання, кожна команда по черзі записує свої питання на дошці.

- Команда 1: Welche Entdeckungen der letzten Jahre haben die größte Bedeutung für die Menschheit? Wie funktioniert der Computer?

- Команда 2: Was sind die größten Gefahren durch Technologie? Was wird in Zukunft besser sein: Computer oder Roboter?

- Команда 3: Wann wurde das Internet erfunden? Welche Vorteile haben Smartphones?

- Команда 4: Wie können Roboter Menschen bei der Hausarbeit helfen? Wie kann Technologie unser tägliches Leben verbessern?

- Вчитель відповідає на питання команд, активно залучаючи учнів до обговорення. Після кожної відповіді вчитель підсумовує: «Sind Sie mit meiner Antwort einverstanden? Wie argumentieren Sie das?»

Уроки, на яких використовуються ігри, допомагають учням краще засвоїти іноземну мову. Залучення до діяльності через гру дозволяє не лише засвоювати лексичний матеріал, а й розвивати мовні навички в реальних комунікативних ситуаціях. Вивчення мови через активну діяльність, таку як екскурсії, ігри, дослідження та рольові вправи, сприяє природному освоєнню мови, оскільки залучає не тільки свідомість учня, але й його емоційну та соціальну сферу. Це створює умови для більш глибокого і продуктивного засвоєння мови та розвитку мовної компетенції.

Вправа «Дерево рішень» є відмінним прикладом використання креативного мислення для розвитку мовних навичок, зокрема компетенція у говорінні. Ця вправа стимулює активну участь учнів у колективній роботі, сприяє розвитку критичного мислення та вміння аргументувати свої ідеї, а також покращує здатність до комунікації в групі.

Опис вправи: клас поділяється на 3-4 групи, кожна з яких складається з однакової кількості учнів. Така організація сприяє командній роботі та забезпечує рівномірний розподіл задач. Кожній групі надається конкретне завдання, яке вони повинні виконати в рамках обраної теми. Наприклад, якщо

тема уроку — «Essen und Trinken», групи отримують різні рубрики для розробки меню шкільної їдальні:

- Vorspeisen (Закуси)
- Suppen (Супи)
- Fleisch- und Fischgerichte (М'ясні та рибні страви)
- Vegetarische Speisen (Вегетаріанські страви)
- Getränke (Напої)
- Süßigkeiten (Солодощі)

У межах своєї групи учні повинні обговорити запропоновану рубрику, подати ідеї щодо страв чи напоїв, які могли б увійти до меню. Кожна група записує свої ідеї на аркуші паперу формату А3, який слугує візуальним "деревом рішень". Усі ідеї, що виникають у процесі обговорення, записуються на папері у вигляді «гілок дерева», що дозволяє зібрати всі варіанти рішень і наочно оцінити їх.

Іншим варіантом цієї справи є метод «незакінченого речення», який можна виконувати в усній чи письмовій формі. Для цього кожен здобувач освіти по черзі додає до попереднього речення своє слово чи словосполучення, доповнюючи і розвиваючи історію. Це може бути використано як додаткове завдання, яке дозволить ще більше покращити навички говоріння, сприяючи швидкому та природному генеруванню думок на основі вже сказаного.

Фрагмент уроку з німецької мови на тему «Arbeit und Berufe» в 10 класі

Мета уроку: удосконалення навичок говоріння у здобувачів освіти, формування аргументовано висловлювати свої думки, сприяти розвитку словникового запасу.

Форми роботи: групова, індивідуальна

Введення в хід уроку

На базі вивченого словникового запасу на тему «Професії» здобувачам освіти пропонується скласти речення. Наприклад: Лікар допомагає хворим.

Клас поділяється на 3-4 групи. Кожна група отримує завдання створити "дерево рішень" на тему «Berufe». Вони повинні обговорити і вибрати, які критерії важливі для вибору професії. Кожна група має представити список професій, які відповідають певним критеріям, і пояснити свої вибори.

Вибір професії за такими критеріями:

- Welcher Beruf erfordert eine Hochschulausbildung?
- Was ist der kreativste Beruf?
- Welcher Beruf hat ein hohes Gehalt?
- Welcher Beruf ist wichtig für die Gesellschaft?

Кожна група представляє своє "дерево рішень", пояснюючи вибір професій та критерії, які вони обрали. Інші групи можуть задавати питання та коментувати.

Інтерактивна **вправа «Мозаїка»** сприяє швидшому засвоєнню навчального матеріалу, одночасно розвиваючи у здобувачів освіти бажання співпрацювати та допомагати один одному в межах групи. Для її проведення потрібно підготувати навчальні матеріали на задану тему для учасників «домашніх груп», які мають опрацювати їх вдома. На занятті здобувачі освіти з «домашніх груп» об'єднуються в «експертні групи», де обмінюються інформацією, що була вивчена. Щоб перевірити рівень розуміння і засвоєння матеріалу, дітям пропонуються спеціально підібрані завдання та питання.

Наприклад, вивчаючи тему «Berühmte Menschen unseres Landes», доцільно дати таке завдання: Für diese Arbeit bilden wir die Gruppen. Jede Gruppe bekommt einen Umschlag mit der Information über die berühmten Ukrainer. Ihr müsst diese Information lesen, verstehen und einander erzählen. Eure Arbeit dauert 10 Minuten. Nach der Beendigung der Arbeit besprechen wir eure Aufgabe. На занятті здобувачі освіти з домашньої групи розходяться по експертних групах і ознайомлюють їх з підготовленою інформацією. Потім вони повертаються у склад домашньої групи, і всі разом приходять до відповідей на запитання: Wogegen war die Poesie von Lina Kostenko gerichtet? Für welchen Roman wurde

sie der Titel der Schewtschenko- Preisträgerin verliehen? Wofür war Sergej Koroljow bekannt?

Фрагмент уроку з німецької мови на тему «Musikalische Kunst» в 10 класі

Мета уроку: удосконалення навичок говоріння у здобувачів освіти, формування аргументовано висловлювати свої думки

Тип уроку: комунікативний

Форми роботи: групова, індивідуальна

Введення в хід уроку

На передодні уроку вчителем було надане домашнє завдання дітям – підготувати улюблену пісню. Учням необхідно було перекласти пісню німецькою та вміти відповісти на такі питання:

- Wie heißt das Lied und wer singt es?
- Worum geht es in diesem Lied?
- Welche Wörter kommen im Lied am häufigsten vor?

Під час підготовки домашнього завдання здобувачів освіти обмінювалися інформацією та результатом виконання.

На уроці здобувачів освіти один одному розповідають про улюблену пісню та додатково ставлять запитання.

По закінченню виконання вправи учитель надає кожному можливість вийти до дошки та записати одне слово з пісні.

Для удосконалення навичок компетенції у письмі через креативне мислення важливим є виконання завдань, що передбачають відтворення груп речень, об'єднаних за змістом. Це завдання може бути виконано у вигляді самодиктанту, що сприяє розвитку умінь з формулювання та структурованого викладу думок. Для покращення навичок самовираження через письмо застосовуються вправи на переказ, розповідь, опис, створення твору чи написання листа іншомовному товаришу, що стимулює учнів до креативного підходу в побудові письмового тексту. Вправи на тренування письма творчого характеру, котрі подаються на старшому етапі, включають в себе рецензування,

анотацію засвоєного тексту, реферування, письмові твори творчого та напівтворчого характеру, котрі здійснюються спочатку за допомогою запитань до малюнка, картинки, а далі без підґрунтя.

Формування орфографічної грамотності є одним із основних завдань навчання німецької мови в школі. Навчання орфографії є ключовим етапом у удосконаленні компетенції у письмі, а освоєння основних орфографічних правил стає метою навчання письма в школі. Правопис і його норми є невід'ємною частиною письмової форми німецької літературної мови, поєднуючи орфографію та пунктуацію.

У практиці навчання широко використовуються **тренувальні диктанти**, які є ефективним інструментом для засвоєння орфографії. Систематичне проведення таких диктантів на початкових етапах навчання є дуже корисним. Види тренувальних диктантів включають: (Говорячи про диктанти слід наголосити на формування грамотного орфографічного письма і ті які вдосконалюють)

- Словниковий диктант, який орієнтований лише на конкретну орфограму;
- Зоровий диктант, коли вчитель читає речення, записує його на дошці, підкреслює важкі орфограми та пояснює їх. Після цього речення витирають і диктують знову;
- Попереджувальний диктант, коли учні аналізують написання слів перед тим, як записати їх;
- Пояснювальний диктант, в якому учні пишуть, а на дошці один учень виправляє помилки;
- Самодиктант і взаємодиктант, де учні перевіряють один одного;
- Das Renndiktat (дистанційний диктант), коли учні працюють в парах і передають текст один одному;
- Das Theaterdiktat (театральний диктант), під час якого текст подається з жестами і мімікою, що допомагає здобувачам освіти краще запам'ятати написання.

Дистанційний та театральний диктантів нас цікавлять більше ніж інші тому що саме вони передбачають розвиток креативного мислення у учнів, оскільки вони стимулюють не лише орфографічні навички, але й здатність до інтерпретації тексту, творчого підходу та уяви. Театральний диктант передбачає додавання елементів акторської майстерності — здобувачі освіти не лише слухають і записують, але й повинні уявляти, як правильно інтерпретувати текст через міміку та жести, що активізує їх уяву, сприйняття і творчі здібності. Такий підхід сприяє розвитку мультисенсорного сприйняття (від звуків до жестів), що в свою чергу покращує здатність здобувачів освіти до нестандартного вирішення завдань, розвиваючи креативне мислення і дозволяючи використовувати їх інтелектуальний потенціал у контексті письмового мовлення.

Для вдосконалення формування компетенції у говорінні у письмі нами запропоновано поєднати дистанційний та театральний диктанти. Таким чином учні зможуть не лише покращити навички письма через виконання традиційного диктанту, але й розвивати мовні та комунікативні здібності завдяки театралізованому виконанню, яке стимулює їхню мовну активність і творчий підхід до використання мови.

Фрагмент уроку з німецької мови на удосконалення компетенції у письмі в 10 класі

Мета уроку: удосконалення навичок письма у здобувачів освіти, формування граматично писати речення

Тип уроку: розвиток мовленнєвих навичок (письмо)

Форми роботи: колективна

Введення в хід уроку

На базі пройденого словникового запасу на тему «Wissenschaft und Technologie» здобувачам освіти необхідно написати текст під однокласника. Здобувачів освіти по два речення виходять на середину класу, читаючи речення за допомогою театральної виразності.

Наука і техніка займають важливе місце в житті сучасного суспільства. Вони допомагають людству розв'язувати складні проблеми, вдосконалювати виробництво, покращувати умови життя і розширювати наші можливості.

Одним із найбільших досягнень науки є створення Інтернету. Завдяки йому люди можуть миттєво отримувати інформацію з будь-якої точки світу, спілкуватися з іншими людьми, працювати й навчатися на відстані. Інтернет змінив спосіб роботи, навчання та навіть проведення дозвілля.

Важливу роль у розвитку науки і техніки відіграють інженери, вчені та винахідники, які постійно шукають нові шляхи для покращення технологій. Наприклад, у медицині новітні технології дозволяють проводити точні діагностики, розробляти ефективні методи лікування та навіть створювати штучні органи.

Незважаючи на всі переваги, які наука і техніка приносять людству, існують і певні проблеми. Зокрема, надмірне використання природних ресурсів і технології, що забруднюють навколишнє середовище, є серйозною загрозою для планети.

Підготовчі вправи із залученням ситуаційного контексту. Наприклад:

1. Ein Brief von Ulrike nach Peter.

1.1. Schreibe den Brief ins Heft.

Ulrike schreibt, dass sie jetzt in München ist, dass die Sonne immer scheint, dass die Leute sehr nett sind; dass sie jeden Tag in die Disko gehen darf und dass sie keine Hausaufgaben machen muss; dass sie in zwei Wochen wiederkommt.

1.2. Was antwortet Peter? Die Stichwörter helfen dir: über Brief gefreut; Wetter schlecht; viele Hausaufgaben; Schule doof; Geburtstag; neues Fahrrad.

2. Lies die Stichwörterliste. Schreibe dann Ratschläge an Hanna. -Anrede; -keine Freunde; -man braucht Zeit; -man kann etwas tun; -nicht nur an früher denken; -offen/aktiv sein: Sport, Musik,...; anderen helfen;-schon bald neue Freunde.

“Liebe Hanna, du bist umgezogen. Deine alten Freunde wohnen nicht mehr in deiner Nähe. Das ist natürlich nicht leicht. Und du brauchst ein bisschen Zeit. Aber du kannst ...»

Отже, удосконалення компетенції у говорінні та письмі через креативне мислення на уроках німецької мови потребує активного залучення здобувачів освіти до різноманітних інтерактивних вправ. Використання таких видів вправ як «Мозаїка», вправи на створення діалогів, написання листів та розв'язання ситуаційних задач, за рахунок креативного мислення сприяє збагаченню лексичного запасу та формуванню навичок вільного вираження думок. Інтеграція креативних вправ дозволяє не тільки покращити мовні навички, а й стимулює учнів до активної участі у навчальному процесі, допомагаючи їм ефективніше освоювати іноземну мову.

Висновки до розділу 2

В процесі роботи над другим розділом нами було визначено, що використання креативного мислення на уроках німецької мови виступає важливим інструментом для вдосконалення мовної компетенції здобувачів середньої освіти та розвитку їхньої здатності до вивчення німецької мови.

Серед основних методів вдосконалення компетентності у говорінні та письмі у здобувачів середньої освіти було виділено наступні: візуалізацію - метод, що полягає у створенні образів чи схем для полегшення розуміння та запам'ятовування інформації, що сприяє розвитку мовної компетенції через сприйняття і відтворення візуальних образів; синаптичний метод який передбачає поєднання різних аспектів знань та навичок (наприклад, граматики, лексики, стилістики) для створення єдиної мовної цілісності, що допомагає учням інтегрувати мовні ресурси для ефективного говоріння та письма; метод прямих аналогій - використовує порівняння схожих ситуацій чи явищ для пояснення мовних структур або правил, що дає змогу учням легко переносити знання з однієї мовної ситуації на іншу. Інтегровані методи — методи, які поєднують різні аспекти навчання (мовні, когнітивні, культурні), дозволяючи учням одночасно працювати над розвитком мовних навичок і глибшим

розумінням контексту, що сприяє комплексному розвитку компетенції в говорінні та письмі.

Креативні методи навчання, такі як інтерактивні вправи, рольові ігри, мозкові штурми та інші, активно залучають здобувачів освіти до процесу мовленнєвого спілкування, стимулюючи їхнє бажання говорити, писати та мислити на іноземній мові. Вони сприяють розвитку мовленнєвої активності, креативності та впевненості в собі.

Було встановлено, що використання таких методів дозволяє здобувачам освіти краще розуміти граматичні структури, збагачувати словниковий запас та покращувати комунікативні здібності. Під час виконання вправ, що заохочують до креативного мислення, здобувачі освіти можуть не лише збагачувати мовні навички, але й розвивати важливі соціальні навички, як-от командну роботу, обмін думками, а також аналіз і аргументацію.

Нами було запропоновано комплекс практичних вправ, рекомендовано використовувати вчителю під час практичних занять на уроках німецької мови. Для застосування їх на практиці, нами було розроблено фрагменти уроку на застосування методів удосконалення навичок у говорінні і письмі.

Зокрема, до інтегрованих методів ми віднесли техніку мозковий штурм. Для формування лексичної компетенції вправа «учень проти вчителя» надала змогу учням грамотно будувати запитальні речення та розширвати свій словниковий запас. Для удосконалення навичок на письмі нами було запропоновано написати театральний диктант, під час якого текст подається з жестами і мімікою, що допомагає здобувачам освіти краще запам'ятати написання на одну із тем уроку. Здобувачів освіти мали змогу практично застосовувати вивчені слова та ставити їх у речення в правильній формі.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було досягнуто мету та вирішено всі завдання, сформульовані на початку дослідження. На основі аналізу науково-методичної літератури було детально розглянуто і висвітлено основні поняття «компетенція у говорінні», «компетенція у письмі», «креативне мислення», як засіб удосконалення компетенції у говорінні та письмі.

На основі аналізу науково-методичної літератури за темою дослідження було визначено, поняття «компетенція» є більш вузьким, воно співвідноситься з конкретними видами діяльності і використовується для визначення серій умінь, знань, необхідних для ефективного виконання дій. Компетенція у говорінні охоплює здатність ефективно та адекватно використовувати мову для вираження думок, обміну інформацією та взаємодії з іншими в усній формі. Водночас, компетенція у письмі вимагає від здобувачів освіти здатності правильно та виразно оформляти свої думки на письмі, дотримуючись відповідних норм граматики, лексики та стилістики. Важливим аспектом розвитку обох компетенцій є активне використання різних типів мовленнєвих вправ, що сприяють розвитку і вдосконаленню мовних навичок.

Було виявлено, що креативне мислення передбачає здатність учнів до інноваційного підходу в розв'язанні проблем, оригінального мислення та самостійного формулювання ідей. Під час дослідження ми встановили, що креативне мислення є складовою більш ширшого поняття «креативність». Креативність - це здатність до створення нових ідей, рішень, підходів або предметів, що мають оригінальний і корисний характер. Таким чином, креативне мислення, як частина цього широкого поняття є процесом використання нестандартних підходів і стратегій для ефективного засвоєння нової інформації, розв'язання навчальних завдань та розвитку критичного, гнучкого і оригінального мислення здобувачів освіти.

Вивчення іноземної мови через креативні методи дозволяє учням розвивати їхню мовленнєву активність, стимулює бажання говорити і писати на іншій мові, а також сприяє їхній готовності до нестандартних підходів у розв'язанні мовних завдань. Ґрунтовний аналіз методичного забезпечення дозволив зробити висновок, що креативне мислення у навчанні німецької мови забезпечує інтерактивність уроків, сприяє залученню здобувачів освіти до активного мовленнєвого процесу, розвиває їхню здатність до критичного аналізу та самовираження. Для цього використовуються різноманітні методи та вправи, зокрема мозковий штурм, рольові ігри, дискусії, творчі завдання, що допомагають учням розвивати свою креативність і мовні навички одночасно.

Було дослідження що, особливості використання креативного мислення на уроках німецької мови зумовлені необхідністю забезпечення ефективної мовленнєвої практики в усіх її аспектах. Використання креативних вправ допомагає здобувачам освіти глибше занурюватися в мовний контекст, виробляти гнучкість у застосуванні мовних конструкцій і лексичних одиниць, покращувати їхнє усне і письмове спілкування. Уроки німецької мови, побудовані на основі креативних методів, сприяють розвитку не лише мовних, але й загальних комунікативних компетенцій, таких як уміння працювати в команді, вирішувати конфлікти, організовувати власну думку, аргументувати свою точку зору.

На основі вивчення методичного та практичного матеріалу було розроблено комплекс вправ для удосконалення компетентностей у говорінні та письмі через креативне мислення. Серед них вправа з використання методів «мозкового штурму», «дерева рішень», інтерактивних вправ та колективних проєктів, що дозволяють здобувачам освіти творчо працювати над темами, вдосконалюючи свої мовні навички через співпрацю та креативний підхід. Ці методи сприяють розвитку навичок мовлення і письма, покращенню критичного мислення, а також сприяють розвитку важливих компетенцій, таких як самостійність і здатність до вирішення нестандартних задач.

Для удосконалення компетенції говоріння та письма були розроблені фрагменти уроків, зокрема вправа «учень проти вчителя» для формування лексичної компетентності та диктант для практичного застосування вивчених слів. Техніка мозкового штурму використовувалась для інтеграції різних методів навчання.

Таким чином, в результаті дослідження було встановлено, застосування креативного мислення в процесі навчання німецької мови не лише сприяє удосконаленню мовних навичок здобувачів освіти, але й забезпечує розвиток загальних інтелектуальних здібностей, таких як креативність, гнучкість мислення, комунікативність та здатність до аналізу. Використання креативних методів навчання є важливим елементом, що допомагає формувати у здобувачів загальної середньої освіти не тільки мовні компетенції, але й важливі навички для їхнього особистісного та професійного розвитку.

Результати, отримані в процесі виконаної роботи засвідчують важливість вивчення удосконалення компетенції у говорінні та у письмі через креативне мислення, однак не вичерпують усіх аспектів розв'язання проблеми й вказують на перспективність подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросюк В.Г. Поняття «компетентність» і «компетенція» в контексті формування комунікативної майстерності професіонала. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. Харків, 2020. С. 144-147.
2. Бабак, А., Ворожбіт-Горбатюк, Педагогічний університет як простір розвитку креативного мислення здобувача вищої освіти. ГРААЛЬ НАУКИ, (11), 2022. с. 489-491.
3. Векслер С.И. Развитие критического мышления старшеклассников в процессе обучения: Автореф. дисс. ...канд. педагог. наук: 13.00.01 – Київ, 1974. 23 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
5. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов : навч. посіб.: 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання. 2011. 206с.
6. Вовчата, Н., Байрамова, О., Чорна, Г. Розвиток навичок креативного мислення у здобувачів вищої освіти. *Український Педагогічний журнал*. 2022. №1. С. 87–97.
7. Войтенко О.В. Розвиток творчих здібностей школярів на уроках літератури. *Педагогіка та психологія: зб. наук. пр.* Харків, 1997. С. 17–21.
8. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 8. С. 224–233.
9. Дроздова І.П. Розвиток креативності як необхідної якості особистості професіонала у процесі навчання студентів ВТНЗ засобами українського мовлення. *Науковий вісник Херсонського державного університету: зб. наук. пр.* Херсон: Вид-во ХДУ, 2008, 50, 108–113.

10. Ілляш С. Інтегрований підхід до навчання у початковій школі, його педагогічна цінність. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. праць мол. вчених Дрогобицького держ. пед. універ. ім. І. Франка*. Дрогобич: Посвіт, 2013. Вип. 6. Ч 2. С. 57–65.
11. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2005. 20 с.
12. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. № 11. С. 44–48.
13. Лейко С. В. Поняття «компетенція» та «компетентність»: теоретичний аналіз. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. Вип. 4. С. 128–135.
14. Литвиненко С. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи. *Збірник наукових праць полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Серія «Педагогічні науки»*. Полтава, 2006. Вип. 3 (50). С.215-219.
15. Марущак О.М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка: наук.-метод. Журнал. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»*. Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97 – 108.
16. Мильруд Р.П., Максимова І.Р. Сучасні концептуальні принципи комунікативного навчання іноземних мов. *Іноземні мови в школі*. 2000. № 5. С.17–25.
17. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці. Київ : Знання УРСР, 1989. С. 36.
18. Морозов С.М., Л.М. Шкарапута Словник іншомовних слів. К.: Наукова думка, 2000. 680 с.
19. Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Сучасні підходи до викладання іноземних мов. 2002. № 1. С. 39-46.

20. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
21. Носаченко І. Системний підхід до використання рольових ігор у навчанні. *Неперервна професійна освіта: Теорія і практика*. 2002. №2. С.107-111.
22. Павленко В. В. Розвиток креативності молодших школярів як педагогічна проблема. *Проблема освіти: наук.-метод. зб. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. Київ, 2015. Вип. 85. С. 152–158.
23. Полякова Г. А. Педагогічна творчість учителя: погляди К.Д. Ушинського. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, 2006. № 35. С. 107-111.
24. Пузанова Л.О. Формування вмінь писемного продукування на уроках німецької мови: Методичні рекомендації. URL: <https://vseosvita.ua/library/metodicni-rekomendacii-formuvanna-vmin-pisemnogo-produkuvanna-na-urokah-nimeckoi-movi-194281.html> (дата звернення 01.11.2024).
25. Покурар А.М. Застосування інтерактивних методів навчання на уроках іноземної мови в основній школі. 2017. 28 с. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/000mx5-0126.doc.html> (дата звернення 01.11.2024).
26. Пушкарьова Л. Розвиток мовленевої компетенції засобами письма. *Deutsch*. 2010. №46. URL: <https://vseosvita.ua/library/formuvanna-movlennevoi-kompetentnosti-v-ditej-doskilnogo-viku-558429.html> (дата звернення 01.11.2024).
27. Роменець В.А. Психологія творчості. К.: Либідь, 2004. 288 с.
28. Скрипченко О.В. Психічний розвиток учнів. Київ: Рад. школа, 1974. 104 с.
29. Стеценко А. Системний підхід до вивчення креативного мислення у психології на сучасному етапі. Наукові конференції. Переяслав-Хмельницький, 2013. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/164> (дата звернення 01.11.2024).

30. Харун Р.А. Формування креативності персоналу за умов інноваційного розвитку підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород, 2017. вип. 16 (2). С. 142-146.
31. Шульга В.М. Збірник вправ та ігор з лексики на уроках німецької мови. Інтерактивні технології на уроках німецької мови. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01002mte-00fc.docx.html> (дата звернення 02.11.2024).
32. Amabile, Teresa M. (1992). *Growing Up Creative: Nurturing a Lifetime of Creativity* (2nd ed.). Creative Education Foundation.
33. Bowden John. Competency – Based Education – Neither a Panacea nor a Pariah [Electronic resource]/ Available: www.crm.hct.ac.ae/events/archive/tend.018.bowden.html. – 2001.
34. Chinnery G. M. Going to the MALL: Mobile Assisted Language Learning. *Language Learning & Technology*. 2006. № 10. 74 p.
35. Hadfield J., Hadfield Ch. Oxford Basics. Simple Writing Activities. Oxford: *University Press*. 2001. 67 p.
36. Guilford J.P. New frontiers of testing in the discovery and development of human talent. *Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems*. Los Angeles, 1958.
37. Gordon W J. (1981) *The new art of the possible: The basic course in synectics*. Cambridge, MA: Porpoise Books.
38. Prince G. (1968). The operational mechanism of synectics. *Journal of Creative Behavior*. №2. p. 1- 13.
39. Lewis, R. (2009). *Understanding Pupil Behaviour: Classroom management techniques for Teachers* (2nd ed.). Oxon: Routledge.
40. Stain B.S. *Memory and Creativity: Handbook of Creativity*. / Ed. of J.A. Glover. *Plenum Press, N.Y. and London*. 1988.

41. Weinert, F.E. Concept of competence: A conceptual clarification in *Defining and Selecting Key Competencies* / Ed. of Rychen, D.S., Salganik, L.H., Eds.; Hogrefe & Huber: Bern, Switzerland. 2001. p. 45–65